

حفاظت فنی و بهداشت در کارهای کشاورزی مربوط به مصرف سموم دفع آفات نباتی

آیین نامه

آیین‌نامه حفاظت فنی و بهداشت در کارهای کشاورزی

مربوط به مصرف سموم دفع آفات نباتی

مقدمه

با توجه به اهمیت کشاورزی که در رأس برنامه‌های دولت جمهوری اسلامی بوده و لزوم نیل به خودکفایی در این زمینه، حفظ سلامت کارگران کشاورزی در برابر عوامل زیان آور محیط کار کشاورزی چه از نظر انسانی و چه به لحاظ اجتماعی و اقتصادی مورد توجه کامل می‌باشد. عوامل زیان آور محیط کار کشاورزی به دلیل تنوع کار کشاورزی بسیار متنوع بوده و عوامل فیزیکی، مکانیکی، شیمیایی، بیولوژیک، را شامل می‌گردد. از جمله عوامل زیان آور شیمیایی در محیط کار کشاورزی سموم دفع آفات نباتی هستند که امروزه برای پیش‌گیری از جمله آفات و با مبارزه با آنها به منظور حفظ محصولات کشاورزی به طور وسیع مورد استفاده قرار می‌گیرند. اکثر سموم دفع آفات نباتی علاوه به رسمیت شدیدی که برای آفات دارند برای سایر جانداران و از جمله انسان نیز سمی هستند به طوری که گاهی ورود فقط چند میلی گرم بعضی از آنها به بدن انسان خواه از طریق دهان باشد یا پوست و یامجاری تنفس ممکن است موجب مسمومیت شدید و حتی مرگ شخص مسموم گردد. البته کلیه کسانی که مستقیماً در امر ساختن، فرمولاسیون، بسته بندی، حمل و نقل، نگاهداری و مصرف سموم دفع آفات نباتی دخالت دارند طبیعتاً تماس بیشتری با این مواد داشته و بالنتیجه در معرض خطرات بیشتر و شدیدتری نیز می‌باشند. از جمله این قبیل اشخاص آن دسته از کارگران کشاورزی هستند که در امر مبارزه شیمیایی با آفات شرکت داشته و از سموم دفع آفات نباتی برای محلول پاش گرد پاشی و یا

ضد عفونی با گاز (Fumigation) استفاده می‌کنند، اگرچه لازم است همه کسانی که به نحوی با سموم دفع آفات نباتی تماس و سروکار دارند از خطرات آن مطلع بوده و در موقع کار ضمن استفاده از وسایل حفاظتی متناسب با نوع سم رعایت تمام احتیاط‌های توصیه شده را به نمایندگی ولی این آیین‌نامه با توجه به ماده ۳۰ قانون کار کشاورزی صرفاً در مورد آن دسته از کارگران کشاورزی که در عملیات مبارزه شیمیایی با آفات شرکت می‌کنند تدوین گردیده است.

فصل اول - هدف:

ماده ۱: هدف از تدوین این آیین‌نامه اجرای مفاد ماده ۳۰ قانون کار کشاورزی در مورد آن عده از کارگران کشاورزی موضوع مواد ۱ و ۲ قانون فوق است که در کارهای مربوط به مبارزه شیمیایی با آفات در مزارع باغات، انبارها و اماکن کشاورزی شرکت می‌کنند.

فصل دوم - تعاریف و اصطلاحات:

ماده ۲: کارگر کشاورز سمپاش: منظور از کارگر کشاورز سمپاش در این آیین‌نامه کارگری است که به هر عنوان به موجب قرار داد کتبی یا شفاهی با کارفرما یا نماینده او تعهد نماید در مقابل دریافت حقوق یا مزد به یک یا چند کار از کارهایی که به مبارزه شیمیایی با آفات به وسیله سموم دفع آفات نباتی مربوط می‌شود و مستلزم تماس و سروکار داشتن مستقیم با سموم دفع آفات نباتی باشد مبادرت ورزد.

ماده ۳: کارفرمای سمپاشی کشاورزی: کارفرمایی سمپاشی کشاورزی که به اختصار کارفرما نامیده می‌شود از لحاظ این آیین‌نامه هر شخص حقیقی یا حقوقی است که کارگر

کشاورزی سمپاشی طبق قرار داد کار برای او یا از طرف او در یک یا چند شغل از مشاغل مربوط به مبارزه شیمیایی با آفات کار می کند.

تبصره - در صورتی که عملیات مبارزه شیمیایی با آفات توسط شرکت های خصوصی دفع آفات موضوع ماده ۲۱ آیین نامه اجرایی قانون حفظ نباتات انجام پذیرد شرکت های مذکور از لحاظ این آیین نامه جانشین کارفرما محسوب شده و علاوه بر رعایت مقررات مندرج در آیین نامه اجرایی قانون حفظ نباتات مکلف به رعایت کلیه مقرراتی خواهند بود که در این آیین نامه به عهده کارفرمای کشاورزی محول شده است.

ماده ۴: آفات: منظور از آفات در این آیین نامه کلیه موجودات زنده ای هستند که در مزارع و باغات یا انبارها و اماکن کشاورزی به طور مستقیم یا غیر مستقیم موجب تقلیل کمی و کیفی محصولات و فراورده های کشاورزی و دامی می شوند.

ماده ۵: سموم دفع آفات نباتی:

منظور از سموم دفع آفات نباتی هرگونه مواد شیمیایی معدنی یا آلی یا هورمونی و یا بیولوژیک است که به توان با کاربرد آن به طور مستقیم و یا غیر مستقیم از زیان آفات زنده به محصولات و فراورده های کشاورزی و دامی جلوگیری کرده یا آن را متوقف یا محدود نمود.

ماده ۶: انبار سم: به محلی گفته می شود که سموم دفع آفات نباتی موضوع ماده ۵ به مقدار کم یا زیاد در آنجا نگهداری می شود.

ماده ۷: وسایل آماده کردن سم: به وسائلی گفته می شود که سموم دفع آفات نباتی را توسط آن با همدیگر یا با آب یا مواد بی اثر (Inert) و یا با مواد غذایی جلب کننده آفات (طعمه) از قبیل دانه گندم، سبوس، شکر و غیره به نحوی مخلوط یا رقیق می نمایند تا آماده

مصرف گردند این وسایل می‌تواند دستی یا موتوری باشد.

ماده ۸: وسایل سمپاشی: به کلیه وسائلی اطلاق می‌شود که با استفاده از آن بتوان سموم دفع آفات نباتی آماده برای مصرف را اعم از جامد مایع یا گاز به محل فعالیت آفات مورد نظر رسانده و آفات را به نحوی در معرض آن قرار داد. این وسایل شامل انواع محلول پاشها و گرد پاشهای ساده و کوچک دستی تا سمپاش‌های بزرگ موتوری و هواپیماها و هلیکوپترهای سمپاشی و همچنین کیسول‌های حاوی گازها و مایعات سمی تحت فشار و لوله‌های انتقال این قبیل گازها به محل ضد عفونی (fumigation) و آپلیکاتورهای قرص گذاری یا تزریقی و یا طعمه گذاری و نظائر آن می‌باشد.

ماده ۹: سمپاشی عبارت است از: کاربرد سموم دفع آفات نباتی آماده برای مصرف در محل فعالیت آفات مورد نظر و قرار دادن آفات در معرض تاثیر آن.

ماده ۱۰: منظور از **اماکن کشاورزی** هر نوع محوطه ای است که در آن نوعی از کارهای کشاورزی انجام پذیرد نظیر مزرعه، باغ، انبار، آغل، اصطبل، مرغداری، زنبورداری، محل پرورش ماهی و غیره این اماکن می‌تواند محصور یا غیر محصور و مسقف یا غیر مسقف باشد. آبنیه مسکونی موجود در مزارع و باغات مشمول این تعریف نمی‌باشد.

ماده ۱۱: وسایل حفاظتی به‌هرنوع وسیله اطلاق می‌شود که با کاربرد آن بتوان هنگام کار از خطر تماس سموم دفع آفات نباتی با بدن و یا ورود آن به بدن کاست و یا از آن ممانعت به‌عمل آورد نظیر کلاه، عینک، دستکش، ماسک، چکمه، لباس‌های غیرقابل نفوذ آب و غیره.

ماده ۱۲: روش‌های حفاظتی به روش‌هایی گفته می‌شود که بارعایت آن بتوان خطر ورود سموم دفع آفات نباتی را به بدن در حین مصرف تقلیل داد. مانند حرکت در جهت پشت به باد

در موقع محلول پاشی یا تنظیم ارتفاع پرواز در سمپاشی‌های هوایی و نظائر آن.

ماده ۱۳: مسمومیت عبارت است از اختلالات موقتی یا دائمی فیزیولوژیک و بیوشیمیک که در نتیجه ورود سم به بدن از یک راه خاص یا راه‌های مختلف به وجود می‌آید.

ماده ۱۴: کمک‌های اولیه عبارت است از اقدامات سنجیده‌ای است که به محض مشاهده علائم و آثار مسمومیت با استفاده از وسایل یا مواد و یا روش‌های خاص بر حسب مورد برای تقلیل خطر تا رسیدن پزشک باید توسط افراد آگاه درمورد شخص مسموم به‌عمل آید.

فصل سوم - وظائف کارفرما:

ماده ۱۵: تهیه انبار سم متناسب با نوع سم و مقدار آن و شرایط نگهداری با توجه به آب و هوای منطقه به عهده کارفرما می‌باشد.

تبصره ۱ - انبار سم باید خشک و خنک و قابل تهویه و دور از دسترس اطفال و حیوانات و اشخاص غیر مجاز و جدا از محل نگهداری مواد غذایی انسان و دام و بذر و سایر مواد کشاورزی باشد.

تبصره ۲ - در صورتی که سموم مورد مصرف به مقداری باشد که به توان آن را در قفسه یا جعبه چوبی و یا فلزی قفل دار در جای مناسبی قرارداد قفسه یا جعبه مذکور به منزله انبار سم تلقی می‌شود و باید روی آن و یا روی درب انبار سم علائم خطر مناسب یا تابلویی برای آگاهی دادن و رعایت احتیاطات لازم نصب گردد.

تبصره ۳ - در صورت نگهداری سموم قابل احتراق تأمین تسهیلات آتش نشانی متناسب بامقدار سم و حجم انبار ضروری است.

ماده ۱۶: تأمین سم یا سموم مورد مصرف به مقادیر مورد نیاز با توجه به توصیه‌های سازمان حفظ نباتات وزارت کشاورزی در بسته بندی‌های مصوب به عهده کارفرما است.

ماده ۱۷: تأمین وسایل مخصوص آماده کردن سم مناسب با نوع سم و روش سمپاشی و حجم کار به عهده کارفرما می‌باشد.

تبصره ۱ - وسایل مذکور فوق باید کاملاً سالم و بدون عیب بوده و در خلال کار نیز مرتباً از طرف کارفرما مورد بازدید قرار گیرد تا در صورت مشاهده بروز نقص نسبت به رفع نقص یا تعویض وسیله معیوب اقدام نماید.

ماده ۱۸: تأمین وسایل سمپاشی از نظر نوع و تعداد آن متناسب با نوع سم، روش سمپاشی و حجم و نوع کار سمپاشی به عهده کارفرما می‌باشد.

تبصره ۱ - منظور از نوع وسایل سمپاشی عبارت است از انواع سمپاشیهایی که در ماده ۸ این آیین‌نامه به آن اشاره شده است.

تبصره ۲ - منظور از نوع سم شکل فیزیکی آن در موقع مصرف مانند امولسیون پودر، پودر قابل تعلیق در آب سوسپانسیون، گرانول، قرص و حبه، گاز و نظائر آن می‌باشد.

تبصره ۳ - منظور از روش سمپاشی عبارت است از سمپاشی به صورت عادی (conventional) یا حجم کم (L.V) و یا حجم خیلی کم (U.L.V) و همچنین سمپاشی بوته‌های کوتاه یا درخت‌های بلند و یا سطوح اماکن کشاورزی.

تبصره ۴ - وسایل سمپاشی باید کاملاً سالم و بدون عیب بوده و در خلال کار نیز مرتباً از طرف کارفرما مورد بازدید قرار گیرد تا در صورت مشاهده بروز نقص نسبت به رفع نقص یا تعویض وسیله معیوب اقدام نماید.

ماده ۱۹: تأمین وسایل حفاظتی مندرج در ماده یازده متناسب با نوع سم و روش سمپاشی به عهده کارفرما می‌باشد.

تبصره ۱ - وسایل حفاظتی باید سالم و بدون عیب و نقص بوده و مرتباً مورد بازرسی قرار گیرد تا در صورت بروز عیب و نقص و یا بی اثر شدن مواد عمل کننده موجود در قوطی فیلترماسک‌ها نسبت به رفع نقص یا تعویض آن اقدام شود.

ماده ۲۰: تهیه و نصب علائم خطر برای توجه اشخاص متناسب با نوع سم و طبق توصیه‌های سازمان حفظ نباتات در مزارع و باغات و اماکن کشاورزی که سم پاشی می‌شوند به عهده کارفرما می‌باشد.

تبصره ۱ - علائم فوق باید قبل از سمپاشی نصب و پس از رفع خطر برداشته شود.

تبصره ۲ - تعداد علائم خطر باید متناسب با وسعت مزرعه یا باغ یا مکان کشاورزی سمپاشی شده باشد و در جاهایی نصب شود که توجه اشخاص را از زوایای مختلف جلب نماید.

ماده ۲۱: تأمین وسایل و مواد برای کمک‌های اولیه و همچنین وصول اطلاع از روش‌های مربوط به این کمک‌ها و نحوه معالجات مندرج در برچسب سم متناسب با نوع سمی که مصرف می‌شود به عهده کارفرما می‌باشد.

تبصره ۱ - کارفرما مکلف است نام و نشانی و شماره تلفن نزدیک ترین پزشک با درمانگاه به محل سمپاشی را قبل از شروع سم پاشی بدست آورده و در طول مدت سمپاشی همراه داشته باشد تا در صورت لزوم برای برقراری تماس سریع از آن استفاده نماید.

تبصره ۲ - تأمین امکانات حمل مسموم به نزدیک‌ترین درمانگاه یا پزشک و یا آوردن پزشک به بالین مسموم به عهده کارفرما می‌باشد.

تبصره ۳ - دادن اطلاعات لازم در مورد مشخصات سم مصرفی و علایم مسمومیت و کمک‌های اولیه و پادزهر مندرج در برچسب سم به پزشک معالج در صورت ضرورت به عهده کارفرما است.

ماده ۲۲: تأمین دسترسی به پزشک برای انجام مقاصد زیر به عهده کارفرما می‌باشد.

۱ - انجام معاینه کارگران کشاورزی سمپاش قبل از شروع به کار سمپاشی جهت صدور گواهی سلامت آنان برای انجام کار سمپاشی طبق مفاد ماده ۹۰ قانون تأمین اجتماعی و تبصره ۱ ماده ۲۴ آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ نباتات.

۲ - انجام معاینه کارگران کشاورزی سمپاش در صورت ادامه کار سمپاشی بیش از سه ماه متوالی و صدور گواهی لازم جهت ادامه کار آنان طبق مفاد تبصره ۲ ماده ۲۴ آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ نباتات.

۳ - معاینه و معالجه کارگران کشاورزی سمپاش در صورت بروز علایم مسمومیت در خلال کار طبق مفاد تبصره ۳ ماده ۲۴ آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ نباتات.

۴ - انجام معاینه کارگران کشاورزی سمپاش که به علت مسمومیت تحت معالجه بوده‌اند جهت صدور گواهی لازم برای شروع مجدد کار سمپاشی طبق مفاد تبصره ۳ ماده ۲۴ آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ نباتات.

تبصره - در صورتی که کارگران کشاورزی سمپاش بیمه نباشند یا دسترسی به درمانگاه‌ها و ادارات بهداشتی دولتی میسر نباشد و به علت بروز مسمومیت مراجعه به پزشک خصوصی ضرورت پیدا کند هزینه خدمات درمانی مورد نیاز به عهده کارفرما خواهد بود.

ماده ۲۳: کارفرما مکلف است قبل از شروع عملیات سمپاشی آموزشهای لازم را به کارگران

کشاورزی سمپاش بدهد.آموزشهایی که باید به کارگران کشاورزی سمپاش داده شود شامل موارد زیر می باشد.

۱ - درجه سمیت سم مورد حمل.

۲ - راه های نفوذ سم مورد عمل به بدن همراه با توضیح بیشتر درباره راه نفوذی که باعث خطرات بیشتری می شود.

۳ - طرز آماده کردن سم مورد عمل، طرز استفاده از سمپاش روش یا روش های صحیح سمپاشی با سم مورد عمل نحوه شستشو و نظافت وسایل آماده کردن سم و وسایل سمپاشی و وسایل حفاظتی در خاتمه کار هر روزه.

۴ - نحوه استفاده از وسایل حفاظتی و ضرورت استفاده صحیح از آن.

۵ - احتیاطاتی که باید از ابتدای باز کردن بسته های سم تا انتهای عمل سمپاشی برای جلوگیری از خطر مسمومیت رعایت شود.

۶ - علائمی که در صورت بروز مسمومیت ممکن است در شخص مسموم ظاهر شود.

۷ - اقداماتی که باید به عنوان کمک های اولیه در صورت مشاهده علائم مسمومیت در مورد شخص مسموم به عمل آید.

تبصره ۱ - سطح این آموزشها باید حداقل در حد مطالب مندرج در برجسب مصوب سم مورد عمل باشد از نشریات سازمان حفظ نباتات نیز می توان در زمینه های فوق برای آموزش بیشتر استفاده نمود.

تبصره ۲ - کارفرما می تواند در صورت نیاز و امکان علاوه بر آموزش شفاهی یک نسخه کتبی از مفاد مطالبی که آموزش داده نیز به هر کارگر کشاورزی سمپاش بدهد.

ماده ۲۴: کارفرما مکلف است در طول مدت سمپاشی بر کلیه عملیات سمپاشی نظارت نماید برای انجام این نظارت لازم است کارفرما در طول مدت سمپاشی برای مراجعات ضروری یک نسخه از این آیین نامه و یک نسخه از برچسب سم مورد عمل و در صورت امکان سایر نشریات مربوط به آن را همراه داشته باشد. هدف از این نظارت موارد زیر می باشد:

- ۱ - حصول اطمینان از سالم و قابل استفاده بودن وسایل آماده کردن سم و وسایل سمپاشی و وسایل حفاظتی.
- ۲ - حصول اطمینان از آماده کردن صحیح سم و رعایت روش صحیح سمپاشی و استفاده صحیح از وسایل حفاظتی.
- ۳ - حصول اطمینان از نظافت و شستشوی وسایل آماده کردن سم و وسایل سمپاشی و وسایل حفاظتی در خاتمه کار هر روز.
- ۴ - حصول اطمینان از دفن ظروف سم در جای صحیح یا از بین بردن آن به نحو صحیح و ریختن آب شستشوی وسایل آماده کردن سم و وسایل سمپاشی در جایی که ایجاد خطر می کند.
- ۵ - اطمینان از سلامت کارگران کشاورزی سمپاش در طول مدت سمپاشی و انجام به موقع کمک‌های اولیه و مراجعه فوری به پزشک در صورت بروز مسمومیت.

فصل چهارم - وظائف کارگر کشاورزی سمپاشی:

ماده ۲۵: کارگر کشاورزی سمپاشی مکلف است به آموزش‌هایی که توسط کارفرما داده می شود توجه نماید و اگر مطالب آموزش داده شده را به طور کامل و صحیح درک نکند و یا در

نحوه اجرای آن ابهام داشته باشد درباره آن سؤال کرده و تا روشن شدن مطلب و رفع ابهام موضوع را پیگیری نماید.

ماده ۲۶: کارگر کشاورزی سمپاش مکلف است برای آماده نمودن سم مطابق آموزشهای داده شده عمل نماید.

ماده ۲۷: کارگر کشاورزی سمپاش باید عمل سمپاشی را به ترتیبی که آموزش داده شده انجام دهد.

ماده ۲۸: کارگر کشاورزی سمپاش باید از وسایل حفاظتی به ترتیبی که آموزش داده شده است استفاده نماید.

ماده ۲۹: کارگر کشاورزی سمپاش باید وسایل آماده کردن سم و وسایل سمپاشی و وسایل حفاظتی را پس از خاتمه کار هر روز طبق آموزشهایی که داده شده شستشو و نظافت نموده و هر کدام را در جای مخصوص خود قرار دهد و پس از آن نسبت به شستشو و نظافت و تعویض لباس خود اقدام نماید.

ماده ۳۰: کارگر کشاورزی سمپاش مکلف است به محض بروز هرگونه نقص یا خرابی در هر یک از وسایل آماده کردن سم یا وسایل سمپاشی و یا وسایل حفاظتی فوراً مراتب را برای رفع نقص و خرابی به کارفرما اطلاع دهد.

ماده ۳۱: کارگر کشاورزی سمپاش مکلف است به محض مشاهده علائم مسمومیت در خود و یا هر یک از کارگران کشاورزی سمپاش دیگر ضمن اطلاع فوری به کارفرما جهت تأمین معالجات پزشکی نسبت به انجام کمک‌های اولیه ای که آموزش آن را دیده است اقدام نماید.

ماده ۳۲: کارگر کشاورزی سمپاش باید کلیه احتیاطاتی را که به او آموزش داده شده از ابتدای

شروع کار هر روز تا شستشو و نظافت شخص خود پس از خاتمه کار هر روز رعایت نماید.

ماده ۳۳: این آیین نامه مشتمل بر مقدمه، ۴ فصل، ۳۳ ماده، ۱۶ بند، ۱۸ تبصره و یک پیوست می‌باشد، با استناد ماده ۳۰ و بند یک ماده ۳۲ قانون کار کشاورزی تدوین و مرحله مورخ ۱۳۶۳/۳/۳ به تصویب نهایی شورای عالی کار کشاورزی رسید و قابل اجراء است.